

Терновий В.А.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

У статті розкривається поняття професійної ідентичності як психологічного феномену. Встановлюється загальне поняття ідентичності, здійснюється його аналіз, пропонується своє бачення на це поняття. Після цього увага приділяється встановленню поняття професійної ідентичності на підставі аналізу джерел і досліджень його різними науковцями і дослідниками. Розглядаються різні думки і бачення і на підставі цих поглядів і аналізу пропонується своє бачення професійної ідентичності, а саме: професійна ідентичність формується в процесі професіоналізації. Цей процес – процес професійного становлення особистості – є своєрідним, індивідуальним і притаманним лише одній особистості (тобто він є індивідуальним). Професійне становлення відбувається не миттєво, воно проходить майже на протязі всього життя, воно дає можливість особистості реалізувати себе в житті не лише як Я – людина, а як Я – людина (особистість) професіонал, тобто воно дає змогу розкрити себе і свої можливості в повній мірі. Професійна ідентичність є напрямом або метою особистісного самовизначення в професійній діяльності. Стосовно визначення поняття професійна ідентичність існує багато різних думок і підходів різних дослідників і науковців, але всі вони погоджуються з тим, що вона – професійна ідентичність – не приходить з народженням людини і не виявляється раптово, як якась подія, а це довгий шлях – процес становлення особистості, її характеру під впливом різних ситуацій психологічного характеру. В статті також наводиться характеристика професійної орієнтації з точки зору як психологічного феномену. Розкриваються етапи за якими відбувається розвиток і становлення особистості в процесі вибору професії – професійної ідентичності. Відповідно до цього визначені три етапи формування професійної ідентичності особистості. Перший етап – загальне навчання; другий етап – здобуття професійної освіти; третій етап – становлення і формування особистості з урахуванням здобутих професійних навичок. Отже професійну ідентичність в повній мірі можна вважати психологічною категорією, яка дозволяє особистості усвідомити своє ставлення і свою роль в певній професії. Тобто це розуміння того, як людина сама себе сприймає у відповідній професії, та чи здатна вона критично оцінити свою професійну діяльність. Чи здатна вона об'єктивно оцінити свою відповідність чи невідповідність обраній професії, чи здатна вона моделювати певні професійні ситуації та знаходити оптимальні варіанти для їх вирішення. Можна також вважати, що способом вираження професійної ідентичності буде образ Я. В період професійної підготовки (навчання) професійна ідентичність є предметом становлення, більш того вона є складовою процесу підготовки особистості у освітніх закладах. Цей період відзначається опануванням теоретичної бази, формування умінь та відповідних професійних навичок, формування професіогенезу.

Ключові слова: ідентичність, професійна ідентичність, особистість, самовизначення особистості, Я-людина, Я-професіонал, професійне становлення, психогенез.

Постановка проблеми. Дослідження питань сучасної психології професійної ідентичності особистості відбуваються і ґрунтуються на розумінні професійної ідентичності як соціального феномену, на бажанні особистості адаптуватися в соціумі, знайти своє місце і приносити користь, навчитись співвідносити реальності внутрішнього світу із зовнішнім в різних ситуаціях психологічного характеру. В дослідженнях понять ідентичність та професійна ідентичність існує багато

поглядів та підходів на їх розуміння, визначення та застосування в практичній діяльності. Психолог Еріксон вважав, що криза ідентичності є адекватним явищем розвитку особистості. Джордж Мід стверджував, що ідентичність це здатність людини (особистості) сприймати свою поведінку та своє життя як невід'ємне одне від одного – як одне ціле. Дослідники Тернер та Теджфел розуміли ідентичність як когнітивну систему, що виконує функцію регуляції поведінки людей у різних

умовах. Треба зазначити, що у психології стосовно поняття професійна ідентичність існує багато підходів і поглядів. Свого часу вона досліджувалась Гузь А.В., Завалішина Д.Н., Шнейдер Л.Б., і на підставі аналізу і узагальнення їх досліджень можна розглядати професійну ідентичність, як результат процесів професійного самовизначення, персоналізації і самоорганізації, що виявляється в усвідомленні себе представником певної професії, і відбивається в когнітивно-емоційно-поведінковому самовідображенні. Тому дослідження проблем професійної ідентичності в сучасних умовах стає все більш актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так як проблеми пов'язані з дослідженнями професійної ідентичності є дуже актуальними в сучасних умовах, то їм дослідники і науковці приділяють відповідну увагу, до них слід віднести: Александров Ю.В. [1], Андрушко Я. С. [2], Балл Г.О. [3], Борисюк А.С. [4], Вірна Ж.П. [5], Дробот О.В. [6; 7], Тавровецька Н.І. [8], Москаль Ю. [9], Хашиєва Л. В. [10], Швець Д. В. [11], та ін.

Постановка завдання. Встановити і дослідити генезис понять ідентичність та професійна ідентичність. Дослідити психологічний феномен професійної ідентичності та його вплив на формування особистості стосовно вибору професії. Означити сучасну проблематику досліджень стосовно професійної ідентичності особистості.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб встановити поняття професійної ідентичності як психологічного феномену, необхідно насамперед з'ясувати таке поняття як ідентичність. Ідентичність слід розглядати як поняття, що відображає ідею постійності особистості (індивіда) та його самосвідомості. Ідентичність доволі нове поняття, яке зовсім недавно стало предметом наукових досліджень в педагогічній, політичній, психологічній та інших галузях. Існує думка науковиці Хашиєвої Л. В., що: «Поняття ідентичність замінює поняття самосвідомість та самовизначення по відношенню до особистості, групи, етносу тощо» [10, с. 14]. Ідентичність також розуміють як однаковість, подібність, тотожність – це слова синоніми. Американський дослідник психолог Еріксон, стверджував, що криза ідентичності є доволі нормальним явищем в процесі розвитку і становлення людини. У психологічних словниках поняття ідентичність встановлюється як Я-образ (Я-концепція). Науковці Тернер та Теджфел відстоювали уявлення про ідентичність як про когнітивну поведінку (систему), що здатна виконувати функції регулятивної поведінки особистості.

Але поняття ідентичності не є тотожністю самому собі або іншим особистостям, воно передбачає деякі співвідношення «Я та інші», розглядаючи собою феномен, що виникає з діалектичного взаємозв'язку індивіда й суспільства.

Встановлюючи поняття ідентичності і її трактування різними дослідниками, можна стверджувати, що ці поняття різняться один від одного, це можна пояснити тим, що ідентичність є важливою складовою процесу розвитку самосвідомості людини. (особистості), і цей процес супроводжується історичними і соціокультурними обставинами, особистісним життєвим шляхом особи, і всі ці перераховані складові цього процесу постійно змінюються, тому що життя в сучасних умовах є також дуже динамічним, і людина має адаптуватись до процесів, які відбуваються в соціумі (кібертехнології, штучний інтелект тощо). Глобальна криза "над-індивідуального цілого", яка повністю заповонила наше суспільство, сприяла формуванню нових моделей адаптації та соціальної поведінки людей.

Все це сприяло, або привело до нагальної потреби переосмислити соціально-психологічні процеси ідентифікації особистості.

Відповідно до різних поглядів поняття ідентичність, можна представити своє бачення цього поняття, а саме: (від лат. *identicus* - тотожність), що в свою чергу означає психічний стан людини (самосвідомість) який постійно розвивається під впливом різних факторів (ситуацій) і стимулює людину (особистість) до самовизначення.

Що ж таке професійна ідентичність? Професійна ідентичність це основний індикатор професіоналізму. Вона в свою чергу є способом самоактуалізації людини в галузі її професійної діяльності, особливістю якої є життєве самовизначення особистості.

Науковиця Румянцева зазначала, що поняття «професіоналізації» найчастіше розуміється як опанування людиною системи професійних знань, умінь, навичок, як безперервний процес професійного розвитку людини з моменту вибору професії до припинення активної трудової діяльності. Як зазначає Швець Д.В.: «Інтерес до проблеми формування професійної ідентичності фахівця в сучасній психологічній науці неухильно зростає й набуває особливої актуальності, оскільки сучасні соціально-економічні умови, що стрімко змінюються, диктують нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [11, с. 166].

Науковець С'юпер свого часу зазначав – людина намагається вибрати професію, яка більше їй

до вподоби. Якщо обрана професія відповідає Я-концепції людини, то вона досягає самоактуалізації. У сучасній психології науковці розглядають різні сторони Я-концепції особистості. А. А. Реан вводить поняття професійної Я-концепції індивіда і виділяє в ній реальну та ідеальну складову.

У сучасних дослідженнях психологи розглядають різні сторони Я-концепції особистості. Так А. Реан вводить поняття професійної Я-концепції індивіда і виділяє в ній реальну та ідеальну складову. Реальна професійна концепція людини – це уявлення особистості про себе як про професіонала, тоді як ідеальна Я-концепція відповідає професійним бажанням та сподіванням. Реальна та ідеальна професійна Я-концепція не тільки можуть не співпадати, але і в більшості випадків різняться. Їхня відмінність є джерелом професійного самовдосконалення особистості та її прагнення до розвитку. В свою чергу А. Борисюк зазначає, що: «Професійна ідентичність – це інтегративне поняття, що об'єднує в собі компоненти особистісної та соціальної ідентичності, багаторівнева динамічна структура, що містить усвідомлені та неусвідомлені компоненти, складова самосвідомості, результат професійного самовизначення, характеристика особистості з погляду її професійної взаємодії з навколишнім світом, що передбачає ставлення до себе як до професіонала, ставлення до професії, ставлення до членів професійної спільноти [4, с. 127].

Ж. Вірна вважає, що: «Професійна ідентичність є результатом дії особистісного прийняття професії» [5].

Отже можна впевнено констатувати, що становлення особистості, а відповідно з цим і формування Я-образу поєднано з життям особистості, на що в свою чергу впливає багато чинників.

Дослідником Коном у свій час була запропонована рівнева концепція Я-образу, в цій концепції він взяв за основу спирався теорію диспозиційної регуляції соціальної поведінки В.О. Ядова.

В свою чергу Р. Бернс Я-образом вважає визначати когнітивний компонент самосвідомості, тому що він недостатньо передає динамічний, оціночний характер уявлень індивіда про себе.

Дослідник Н. Тавровецька стверджує, що формування Я-образу людини в контексті її вікового розвитку і виділяє вісім етапів, на кожному з яких відбувається зміна соціальних ролей і позицій. Кожна стадія пов'язана з певною кризою розвитку [8, с. 74-79].

Дослідниця Єрмолаєва вважає, що професійна ідентичність є компонентом особистісної іден-

тичності, що в свою чергу забезпечує успішну професійну адаптацію, і як домінуючий фактор професійної кар'єри, що ґрунтується на компетентності, профпридатності, зацікавленості до роботи і балансі із середовищем.

У свою чергу науковець Шнейдер при встановленні професійної ідентичності виділяє в ній два взаємопов'язаних компонента це усвідомлення себе представником певної професії та професійної спільноти. Він також професійну ідентичність вважає результатом процесів професійного самовизначення особистості, що проявляється в усвідомленні себе представником відповідної професії і професійного соціуму.

Кир'янова Є.М. бачить професійну ідентичність як стійке узгодження індивідуальних ознак, умов і змісту професії, що забезпечує досягнення на конкретному етапі певного суб'єктивного рівня професіоналізму, який обумовлює подальший професійний ріст і можливість переносу сформованих навичок і умінь при зміні умов діяльності.

У деяких зарубіжних дослідженнях професійна ідентичність є внутрішньою схемою особистості, в якій відображені уявлення людини про те, якою вона має бути, що вона повинна робити і як вона має поводитись у професійній спільноті, з метою ефективного реалізації у обраній професії [8, с. 75].

Концепція професійної ідентичності походить з теорії особистості Бернса, стосовно цієї теорії особистість інтерпретує події через призму власної Я-концепції з основною метою забезпечення відповідності почуттів і поведінки [8].

Як зазначає український науковець Г.О. Балл: «Коли мова йде про професійну ідентичність особистості, то первинно варто звернути увагу на професійну орієнтацію старшокласників. Теорія, методи й методики професійної орієнтації в Україні, як і в інших країнах СНД, пройшли складний шлях свого становлення» [3].

У 60-70х роках ХХ століття уявлялось поняття професійної орієнтації як система державних заходів, що спрямована формувати молодих людей психологічної готовності до вибору професії на основі потреб суспільства із урахуванням інтересів і схильностей особистості учня. Тут ключовим елементами виступають, насамперед, державне управління процесом підготовки учня до вибору професії, спрямованість цього управління на певне коло професій і на певні галузі виробництва, формування в учнів психологічної готовності вибору саме цих, встановлених професій.

В такій системі особистість учня (його психологічна структура) майже не враховується – все підкоряється потребам суспільства. Українські психологи не зовсім погоджувались з такою системою, тому представили свій погляд – який було виражено у новій концепції професійної орієнтації. Суть якої полягала в тому, що особистість розглядалась не як об'єкт, а як суб'єкт самовизначення (саморозвитку), який в свою чергу було покладено як основу функцій, що формують професійну орієнтацію.

Людина розглядається як особистість, і в цьому процесі – процесі профорієнтації вона становиться суб'єктом діяльності, яка є підготовкою до професійного самовизначення.

Засоби професійної орієнтації стимулюють особистість до профорієнтаційної діяльності до самопізнання, саморозвитку з метою оптимального вирішення власних життєвих потреб.

Свідоме професійне самовизначення передбачає аналіз особистістю суб'єктивних та об'єктивних умов професійного самовизначення з наступним вільним, самостійним прийняттям рішення щодо конкретного вибору професії або напрямку професійної освіти [12].

Професійна ідентичність – це прийняття на відповідних рівнях становлення і розвитку особистості ціннісних позицій, котрі допустимі в тому чи іншому професійному просторі. Тому, коли у взаємозалежному зв'язку є ціннісні та емоційні складові професійної ідентичності, її досягнення відбувається за допомогою рефлексії та самоопишу або, іншими словами, самоставлення зовнішнього та внутрішнього світу як досвіду соціального і духовного життя особистості.

Отже на підставі встановлення понять і поглядів на професійну ідентичність, запропоновано своє бачення на це поняття, а саме: професійна ідентичність формується в процесі професіоналізації. Цей процес – процес професійного становлення особистості є своєрідним, індивідуальним і притаманним лише одній особистості (тобто він є індивідуальним). Професійне становлення відбувається не миттєво, воно проходить майже на протязі всього життя, воно дає можливість особистості реалізувати себе в житті не лише як Я – людина, а як Я – людина (особистість) професіонал, тобто воно дає змогу розкрити себе і свої можливості в повній мірі. Професійна ідентичність є напрямом або метою особистісного самовизначення в професійній діяльності. Стосовно визначення поняття професійна ідентичність існує багато різних думок і підходів різних дослідників

і науковців, але всі вони погоджуються з тим, що вона – професійна ідентичність – не приходить з народженням людини і не виявляється раптово, як якась подія, а це довгий шлях – процес становлення особистості, її характеру під впливом різних ситуацій психологічного характеру. Можна також стверджувати що вона постійно формується в когнітивно-психологічному самосприйняттю реальності, вона також є результатом процесу усвідомлення особистістю представником відповідної професії, результатом такого усвідомлення можна вважати професійне самовизначення особистості, її персоналізації і самоорганізацію.

Треба зазначити, що становлення професійної ідентичності, що включає в себе і професіоналізацію свідомості відбуваються не миттєво, а поетапно, тобто розвиток особистості відбувається під впливом на неї обставин психологічного характеру в яких людина опиняється відповідно до життєвих ситуацій в різні періоди свого життя.

Тобто важливою характеристикою професійної ідентичності можна вважати періоди становлення особистості, до того моменту поки людина не здобуде професійних навиків, поки не набереться досвіду і не буде виконувати ефективно покладені на нього професійні обов'язки. Розглянемо ці етапи становлення.

Перший етап (загальне навчання): це насамперед навчання у звичайній школі і здобуття середньої освіти, в цей період людина пізнає світ, розширює свій світогляд, здобуває загальну освіту і замислюється про подальшу діяльність, замислюється перед вибором професії – ким бути?

Другий етап (здобуття професійної освіти): він включає освоєння та систематизацію здобутих теоретичних знань. В цей період підключається психологічна складова професіоналізації, коли особа уявляє себе і майбутню професію. В більшості своїй особистість визначилась зі своєю майбутньою професією і відповідно до цього приймає рішення як її саме здобути: поступити у вищий навчальний заклад, або у професійно-технічний заклад, або іншим засобом. Мета цього діяння – здобути навички, та ознайомитися з діяльністю яка передбачена тією чи іншою професійною діяльністю і здобути відповідну освіту за фахом.

Третій етап (становлення і формування особистості з урахуванням здобутих професійних навиків): під час цього етапу особистість застосовує здобуті знання у своїй практичній діяльності, в процесі такої діяльності накопичується професійний досвід. Цьому етапу також прита-

манні постійне удосконалення своєї діяльності, і в цьому етапі найбільше відбувається розуміння і усвідомлення становлення особистості – тобто завершення формування свого Я, і усвідомлення хто я є, і моя роль в цьому житті. Цей етап можна вважати найдовшим – поки людина займається своєю трудовою (професійною) діяльністю.

Але на всіх етапах відбувається психологічна підготовка та становлення професійної ідентичності особи, що в свою чергу задовольняє амбіції особистості на реалізацію свого Я.

Також на становлення і розвиток особистості впливає саморефлексія, моделювання, наслідування професійних взірців майбутнього фаху, чітке визначення свого місця і ролі у ньому [9, с. 96- 112].

Як вважає Ємельянова О.Я., головна мета досягнення відчуття професійної ідентичності полягає в переході від зовнішніх джерел підкріплення і зворотного зв'язку у професійній діяльності до внутрішніх джерел, тобто до само підкріплення.

На початковій стадії формування професійної ідентичності підтримку особистості надають рідні та знайомі. Можливо, у майбутньому індивід зробить відчуття ідентичності частиною своєї свідомості.

Вона також зазначає, що: «На формування професійної ідентичності впливають наступні чинники:

- 1) зростання мотивації до самопізнання;
- 2) усвідомлення власних потреб, можливостей, професійних інтересів і цінностей;
- 3) створення позитивних образів і перспектив професійного і особистісного майбутнього;
- 4) постановка цілей для підтримки і розвитку образу Я;
- 5) надання індивіду максимального зворотного зв'язку в його особистісних проявах, професійній поведінці [13, с. 154-156].

Відповідно до цих чинників деякі вчені виділяють чотири рівні розвитку професійної ідентичності особистості:

- 1) усвідомлення професійних цілей (як дальньої, так і найближчої);
- 2) засвоєння основних знань, вимог професії до людини, усвідомлення своїх можливостей, уявлення про виконання певної діяльності (за зразком);
- 3) практична реалізація власних професійних цілей, самостійне та усвідомлене виконання діяльності, формування свого індивідуального стилю діяльності;

4) вільне виконання професійної діяльності, прагнення до вирішення складних професійних задач [14].

Отже поняття професійна ідентичність можна сприймати як специфічну особистісну властивість у становленні професіонала, яка проявляється в його емоційному (психологічному) стані на різних етапах професійного розвитку та становлення. Такий стан особистості зумовлений ставленням до професійної діяльності як засобу соціалізації, самореалізації та задоволення власного рівня досягнень, а також сприйняття себе як професіонала.

Також професійний розвиток особистості є передумовою її професійного зростання та професійної майстерності. Через це можна стверджувати, що професійна ідентичність передбачає функціональне і екзистенційне об'єднання людини й професії, що в свою чергу відбувається у розумінні своєї професії та сприйняття себе в обраній професії. Тобто вона є складовою професійної свідомості і має ознаки професійної раціональності.

Ще одним з важливих результатів дослідження професійної ідентичності можна визначити функції, що їй притаманні, насамперед це функція соціального статусу (професійна приналежність), самоповага, особиста безпеки та саморегуляція тривожності, самовдосконалення, професійного та особистісного росту тощо.

Використовуючи функцію самостійного професійного оцінювання, особистість розвиває в собі якості ефективного регулювання адекватного самосприйняття і позитивного прогнозування кар'єрного зростання, та задовольняє свої амбіції.

Дослідження питань і аспектів професійної ідентичності є дуже актуальним в сучасних умовах, тому що з часом людина (особистість) змінюється під впливом обставин в яких вона існує, в дослідження проблем професійної ідентичності дає змогу здійснити оцінку актуальної трансформації професійної ідентичності. Під такою трансформацією розуміють баланси стабільності особистості і мінливості «Я».

Висновки. Отже професійну ідентичність в повній мірі можна вважати психологічною категорією, яка дозволяє особистості усвідомити своє ставлення і свою роль в певній професії. Тобто це розуміння того, як людина сама себе сприймає у відповідній професії, та чи здатна вона критично оцінити свою професійну діяльність. Чи здатна вона об'єктивно оцінити свою відповідність чи невідповідність обраній професії, чи здатна вона

моделювати певні професійні ситуації та знаходити оптимальні варіанти для їх вирішення.

Можна також вважати, що способом вираження професійної ідентичності буде образ Я. В період професійної підготовки (навчання) професійна ідентичність є предметом становлення, більш того вона є складовою процесу підготовки особистості у освітніх закладах. Цей період відзначається опануванням теоретичної бази, формування умінь та відповідних професійних навичок, формування професіогенезу.

Для того щоб особистість була успішною, або конкурентоздатною, під час своєї професійної діяльності – виникає необхідність ототожнювати себе з обраною професією, а для цього необхідно постійно здійснювати самовдосконалення, самоаналіз, саморозвиток своїх особистісних та професійних якостей.

І все ж таки в дослідженнях професійної ідентичності особистості можуть бути багато проблем, які пов'язанні з тим, наскільки особистість відповідає обраній професії (взаємовідповідність, або взаємосумісність). Відповідно до цього треба визначити більш чіткі психологічні алгоритми (анкетування, психологічні тести, рольові ігри, спілкування з психологом тощо) які допоможуть визначати ступінь придатності особистості до професійної діяльності. І при визначенні такої придатності необхідно обов'язково враховувати практичні та теоретичні знання, вміння, навички та мотивацію до тої чи іншої професійної діяльності, а саме: майбутніх фахівців фізичного виховання, безумовно при цьому враховуючи етапи становлення особистості: школа, навчальний заклад – де має формуватися і відбуватися професійна ідентичність.

Список літератури:

1. Александров Ю.В. Визначення понять «ідентичність» та «професійна ідентичність». *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917– 2017 рр.): матеріали наук.-практ. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові, м. Харків, 25 листоп. 2017.* С. 46-48.
2. Андрушко Я. С. Професійна ідентичність особистості як психологічний феномен. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки.* 2013. № 19. С.104-110.
3. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). Київ : Олег Зень, 2007. 172 с.
4. Борисюк А. С. Професійна ідентичність медичного психолога: соціально-психологічний аналіз : Монографія. Чернівці : Книги-XXI, 2010. 440 с.
5. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога: Монографія. Луцьк : Вежа, 2003. 320 с.
6. Дробот О. В., Терновий В. А. Становлення професійної ідентичності майбутнього викладача фізичного виховання. Світ наукових досліджень. Випуск 27: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополь, Польща, 22-23 лютого 2024 р.) / за ред. : О. Патряк та ін. ГО “Наукова спільнота”, WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФО- П Шпак В.Б. 2024. С. 91-93.
7. Дробот О. В., Терновий В.А. Теоретична модель формування професійної ідентичності майбутнього викладача фізичного виховання. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Психологія».* 2024. Т.35 (74), № 2. С. 65-71.
8. Тавровецька Н.І. Різні підходи до дослідження складових Я-образу особистості. *Практична психологія та соціальна робота.* 2011. № 10. С. 74-79.
9. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. *Психологія і суспільство.* 2006. № 1. С. 96-112.
10. Хашиєва Л. В. Концепції ідентичності в соціально-науковому знанні. *Теорія та практика державного управління.* 2015. № 1 (48). С. 14–20.
11. Швець Д. В. Реформування поліцейських органів зарубіжних країн: правовий та психологічний аспекти. *Право і Безпека.* 2016. № 4 (63). С. 166.
12. Гончаренко Т. Професійна діагностика. Київ: Загальнопед. газ., 2005.120 с.
13. Ємельянова О.Я. Формування професійної ідентичності з метою адаптації працівника до діяльності за фахом. *Вісник ВГУ.* 2005. № 2. С. 153 -156.
14. Шнейдер Л.Б. Особистісна, гендерна та професійна ідентичність: теорія та методи діагностики. МПСІ. 2007. 128 с.

Ternovyy V.A. THE CONCEPT OF PROFESSIONAL IDENTITY AS A PSYCHOLOGICAL PHENOMENON

The article reveals the concept of professional identity as a psychological phenomenon. The general concept of identity is established, its analysis is carried out, and one's vision on this concept is offered. After that, attention is paid to the establishment of the concept of professional identity on the basis of the analysis of sources and studies of it by various scientists and researchers. Various opinions and visions are considered, and based on these views and analysis, a vision of professional identity is proposed, namely: professional identity is formed in the process of professionalization. This process – the process of professional formation of an individual – is peculiar, individual and inherent only to one individual (that is, it is individual). Professional development does not happen instantly, it takes place almost throughout life, it gives an individual the opportunity to realize himself in life not only as I am a person, but as I am a person (personality) a professional, i.e. it gives an opportunity to reveal himself and his capabilities in full measures There is a professional identity the direction or goal of personal self-determination in professional activity. Regarding the definition of the concept of professional identity, there are many different opinions and approaches of different researchers and scientists, but they all agree that it – professional identity – does not come with the birth of a person and does not appear suddenly, like some kind of event, but it is a long way – the process of personality formation, its character under the influence of various situations of a psychological nature. The article also provides a description of professional orientation from the point of view of a psychological phenomenon. The stages by which the development and formation of a personality in the process of choosing a profession – professional identity – take place are revealed. Accordingly, three stages of the formation of the professional identity of an individual are defined. The first stage is general training; the second stage is the acquisition of professional education; the third stage is the formation and formation of a personality, taking into account the acquired professional skills. Therefore, professional identity can be fully considered a psychological category that allows an individual to realize his attitude and his role in a certain profession. That is, it is an understanding of how a person perceives himself in the relevant profession, and whether he is able to critically evaluate his professional activity. Is she able to objectively assess her suitability or non-suitability for the chosen profession, whether she is able to simulate certain professional situations and find optimal options for their solution. It can also be assumed that the way of expressing professional identity will be the self-image. During the period of professional training (education), professional identity is a subject of formation, moreover it is a component of the process of personality training in educational institutions. This period is marked by mastery of the theoretical base, formation of skills and relevant professional skills, formation of professionogenesis.

Key words: *identity, professional identity, personality, self-determination of the individual, I am a person, I am a professional, professional formation, psychogenesis.*